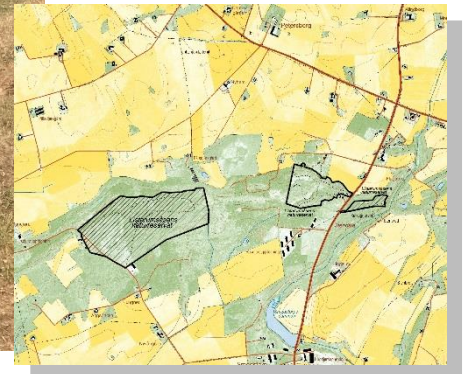
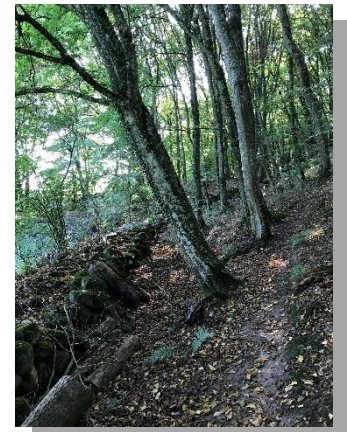

Bevarandeplan för Natura 2000-området Listarumsåsens naturreservat SE0420087

Listarumsåsens naturreservat, Foto: Marie Björkander

Grunduppgifter om Natura 2000-området

Län:	Skåne
Kommun:	Tomelilla
Läge:	10 km NO Tomelilla
Markägare:	Naturvårdsverket, Enskild
Areal:	59,3 hektar
Skyddsform:	Naturreservat, Listarumsåsens naturreservat, 1976-11.
Bakgrund:	pSCI beslutat av Regeringen 1995-12. SCI fastställt av EU-kommissionen 2004-12. SAC fastställt av Regeringen 2011-03. Bevarandeplan fastställd & kungjord av Länsstyrelsen Skåne 2018-12-20 respektive 2018-12-21.
Reviderad:	2018- 11.

Vad betyder Natura 2000?

EU bygger ett nätverk av områden med skyddsvärd natur som kallas Natura 2000. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och naturtyper som förekommer i Europa. Natura 2000 har tillkommit med stöd av två EG-direktiv; Fågeldirektivet (EU-rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009) om bevarande av vilda fåglar och Habitatdirektivet (EU-rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG. Nätverket byggs upp av områden som föreslås av regeringen och som antas av kommissionen. Direktiven har sin grund i Bernkonventionen som var först med att rättsligt skydda arter och deras livsmiljöer i Europa. EU-direktiven bygger på nya kunskaper och inför principen att bevara naturtyper för deras egen skull och inte enbart för att de utgör hemvist för vissa arter. Habitat- och fågeldirektivet är EU:s bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden så som det lades fast i Konventionen om biologisk mångfald i Rio de Janeiro 1992.

Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000 och detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken med tillhörande Förordning om områdesskydd m m. Det innebär att åtgärder som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat eller arter inom Natura 2000-området kräver tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande förordningar.

Vad är en bevarandeplan?

Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden och vilken skötsel som behövs för att dessa naturvärden ska finnas kvar långsiktigt. Bevarandeplanen innehåller också en beskrivning av vilka verksamheter och åtgärder som kan hota de arter och livsmiljöer som ska skyddas i Natura 2000-området. Bevarandeplanen innehåller viktig information som används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar av verksamheter och åtgärder inom Natura 2000-området. I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanerna redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen. Om ett Natura 2000-område också ingår i ett annat områdesskydd, t.ex. naturreservat, finns det gällande föreskrifter för området, dessa finns att läsa i beslutet till naturreservatet samt i skötselplanen. Bevarandeplanen för Natura 2000-området hänvisar i mycket till skötselplanen och utgör därför en enklare form av bevarandeplan. Bäst läses de tre dokumenten tillsammans.

Vad är en Natura 2000-art eller en typisk art?

Bevarandeplanen redovisar flera kategorier av arter. *Natura 2000-arter* är utpekade skyddade arter som listas i art- och habitatdirektivets bilaga 2 eller i fågeldirektivets bilaga 1. Bevarandeplanen ska ha med bevarandemål för dessa arter. Tillstånd krävs alltid för åtgärder som riskerar att påverka dessa arter negativt. *Typiska arter* är indikatorarter vars förekomst

indikerar gynnsamt tillstånd för en utpekad naturtyp. *Karaktäristiska arter* ska stödja tolkningen av en viss naturtyp. Arter kan vara både typiska och karaktäristiska. *Prioriterade arter* och naturtyper är de arter/naturtyper som är utpekats som mest hotade enligt art- och habitatdirektivet och vars utbredning huvudsakligen ligger inom EU:s territorium, de är markerade med en asterisk. Dessa prioriteringar ska skiljas från de prioriteringar av arter och naturtyper som görs i bevarandeplanen när åtgärder prioriteras för att arten eller naturtypen ska få gynnsam bevarandestatus. Röddlistade arter är en sammanställning av arters status när det gäller risk att dö ut inom ett lands gränser. En nationell *rödlista* publiceras vart femte år av ArtDatabanken och finns för denna bevarandeplan förtecknad i boken *Röddlistade arter i Sverige 2015*. *Fridlysta arter* är förtecknade i Artskyddsförordningen. Det är förbjudet att plocka, fånga, döda, eller på annat sätt samla in eller skada vissa växter och djur. *Ågp-arter* är hotade arter med ett särskilt åtgärdsprogram för att förbättra artens överlevnadsmöjligheter.

Vad är bevarandestatus?

Natura 2000 innebär att alla EU-länder ska vidta åtgärder för att naturtyper och arter som utpekats ska ha *gynnsam bevarandestatus*. Det innebär att man ska försäkra sig om att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar långsiktigt i Europa. För en naturtyp kan *gynnsam bevarandestatus* innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i naturtypen och att de arter som är typiska för naturtypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär *gynnsam bevarandestatus* att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig. I bevarandeplanen anses fullgod bevarandestatus vara densamma som gynnsam.

Viktigt att tänka på

För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska istället Skogsstyrelsen kontaktas. Bevarandeplanen för ett Natura 2000-område kan revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningarna förändras. När bevarandeplanen förändras medför det att den måste fastställas på nytt. Då ges markägare och andra berörda möjlighet att lämna synpunkter.

Mer information om Natura 2000

Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/skane/N2000 eller
telefon 010-224 10 00

Naturvårdsverkets webbplats: www.naturvardsverket.se

Mer information om naturreservat

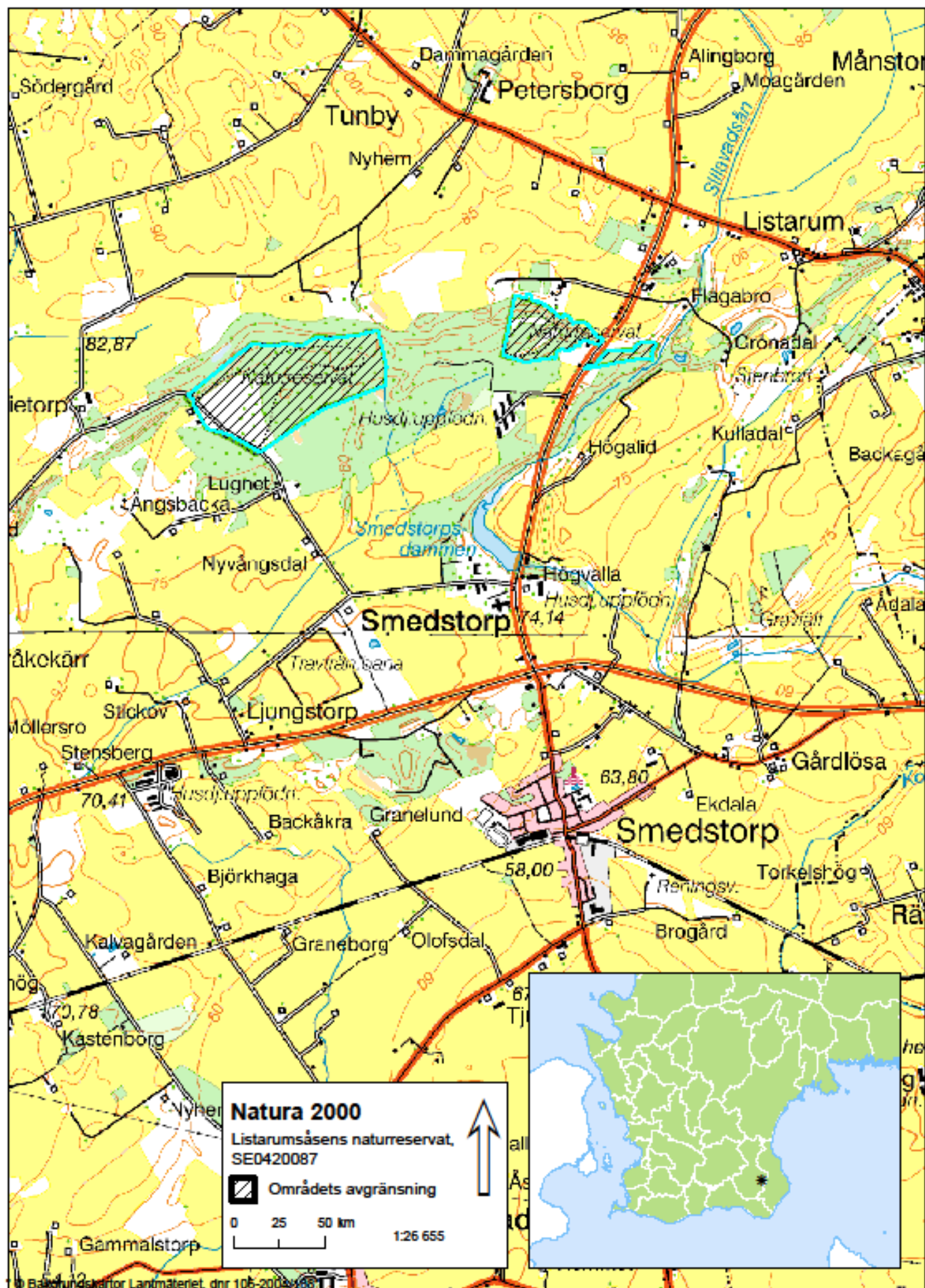
Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/skane/bildanaturreservat eller
telefon 010-224 10 00

Karttjänsten Skyddad natur webbplats: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se>

Innehållsförteckning

ÖVERSIKTSKARTA.....	5
OMRÅDESBESKRIVNING.....	6
INGÅENDE NATURTYPER OCH ARTER ENLIGT NATURA 2000	7
Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden	7
Bevarandemål.....	8
Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus.....	9
Naturtyper	9
Natura 2000-art.....	13
HOTBILD – VAD KAN PÅVERKA NATURA 2000-OMRÅDET NEGATIVT?.....	13
SKYDD OCH BEVARANDEÅTGÄRDER.....	15
Skydd och reglering.....	16
Prioriterade bevarandeåtgärder	16
Restaureringsåtgärder	16
Löpande skötsel	16
Uppföljning	17
REFERENSER.....	17
BILAGOR	17
Bilaga 1, Karta med naturtyper enligt Natura 2000.....	18
Bilaga 2, Naturtypskoder för kartan.....	19
Bilaga 3, Mått för ålder och grovlek per trädslag samt mängdbedömningar.....	21
Bilaga 4, Rödlistade och hotade arter i Natura 2000-naturtyperna.....	22

Översiktskarta

Områdesbeskrivning

I det svagt kuperade åkerlandskapet nordost om Tomelilla ligger ett välutbildat system med enkla och dubbla rullstensåsar, som sträcker sig ända bort till Simrishamn i öster. Åsarna är idag till största delen täckta av ädellövskog med inslag av hedartad betesmark och vissa mindre kärrpartier. Listarumsåsens naturreservat består av tre ytor separerade från varandra genom skog och vägar.

Skogarnas träd- och buskskikt har en varierad artsammansättning och har bitvis en flerskiktad struktur där död ved börjar skapas. Delar av området har varit planterat med gran. Enstaka spärrgreniga träd förekommer spridda i skogarna.

Betesmarken utgörs av gräshedar med inslag av fuktäng och innehåller flera vidkroniga och flerstammiga solitärträd. Området har viss kontinuitet som buskrik betesmark, medan lövskogsinslaget troligen härrör från senare delen av 1800-talet.

Fågellivet är varierat med arter som svarthätta, grönsångare, talgoxe, blåmes, nötväcka och nötskrika. Lövgroda och långbensgroda har funnits inom området.

I övrigt gällande områdesbeskrivning hänvisas till skötselplanen för Listarumsåsens naturreservat.

En närmare beskrivning av naturtyper och arter finns under rubriken Beskrivning av naturtyper och arter.

Ingående naturtyper och arter enligt Natura 2000

Områdets naturtyper (se tabell 1 och bilaga 1) konstaterades vid fältbesök.

Tabell 1. Listarumsåsens naturtyper med arealer och Natura 2000-arter inom området. Natura 2000-koder inom parentes. Naturtyperna indelas i fullgod bevarandestatus (gynnsam bevarandestatus) där alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt för typiska arter är uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. Utvecklingsmarker kan inte definieras som en naturtyp idag men kan omföras till någon naturtyp med aktiva åtgärder eller med naturlig förändring efter lång tid.

Naturtyp	Areal (ha) med bedömd bevarandestatus		
	Fullgod	Icke fullgod	Totalt
Torra hedar (alla typer, 4030)		3,3	3,3
*Artrika stagg-gräsmarker på silikatsubstrat (6230)		2,3	2,3
Fuktängar med blåttåtel eller starr (6410)		3,8	3,8
Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (7140)		0,18	0,18
Lövsumpskog (9080)	1,2	1,9	3,1
◆ Bokskog av <i>Asperulo-Fagentum</i> -typ (9130)	4,7	23,1	27,8
◆ Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160)	1,2	5,0	6,2
◆ *Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner (9180)	2,2	0,12	2,3
Natura 2000-art	Bevarandestatus		
◆ Större vattensalamander, <i>Triturus cristatus</i> (1166)	Icke fullgod		
Total areal naturtyper	49,0		
◆ ny naturtyp, art eller ändrad areal som inte är beslutad av Regeringen			
Total områdesareal	59,3		

Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden

Det övergripande bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s Art- och habitatdirektiv.

För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de fåglar, naturtyper, Natura 2000-arter och typiska arter som utgjort grund för utpekandet av området. Genom att ha gynnsamt tillstånd bidrar Natura 2000-området till att skapa eller upprätthålla en gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

De prioriterade bevarandevärdena är de gamla grova träden, de senvuxna träden samt den döda veden och detta finns i naturtyperna Torra hedar 4030, Artrika stagg-gräsmarker på

silikatsubstrat 6230 och i skogsmiljöerna, som utgörs av Lövsumpskog 9080, örtrik bokskog 9130, näringsrik ekskog 9160 samt ädellövskog i sluttningar 9180.

Motivering:

Natura 2000-området Listarumsåsens naturreservat är en del av ett mycket väldefinierat system med rullstensåsar, som sträcker sig nästan 10 km i öst-västlig riktning norr om Smedstorp. Åsen i väster delar sig i flera små parallella åsar längre österut. I motsats till de flesta isälvsavlagringar med åsar i södra Sverige är Listarumsåsen praktiskt taget utan mänsklig exploatering när det gäller grustäkter.

Området har traditionellt använts som betesmarker och domineras numera av ädellövskog men i den västra delen finns öppna gräsmarker. De flesta gräsmarker har inte gödslats med moderna jordförbättringsmedel och därför finns det fortfarande en intressant flora. Förekomsten av äldre skog indikerar en hög förekomst av en rik insektsfauna. Rullstensåsen utgör en viktig spridningskorridor för djur och växter i landskapet.

Det geografiskt utsträckt ås-systemet är en viktig korridor för spridning av djur och växter i regionen.

Bevarandemål

Arealen av torra hedar (alla typer, 4030) ska vara minst 3,3 ha.

Arealen av artrika stagg-gräsmarker på silikatsubstrat (6230) ska vara minst 2,3 ha.

Arealen av fuktängar med blåttåtel eller starr (6410) ska vara minst 3,8 ha.

Arealen av öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (7140) ska vara minst 0,18 ha.

Arealen av lövsumpskog (9080) ska vara minst 3,1 ha.

Arealen av näringsrik bokskog (9130) ska vara minst 27,8 hektar.

Arealen av ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160) ska vara minst 6,2 ha.

Arealen av lind-lönnskogar i sluttningar och raviner (9180) ska vara minst 2,3 ha.

Våtmarkens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Grundvattennivån ska vara naturligt hög under större delar av året. Naturtyperna 7140 och 9080 är extra känsliga för förändringar i grundvattennivå eller förändringar i grundvattnets kemiska egenskaper och temperatur. Det ska finnas kärr av fattig typ. Våtmarken finns i anslutning till och står i nära förbindelse med omgivande sjöar och vattendrag.

Regelbundet bete ska påverka området. Vattenståndet ska variera naturligt och översvämningar sker regelbundet och/eller säsongvis. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår eller andra avvattande anläggningar som medför negativ påverkan.

Naturliga störningsprocesser i form av tramp och periodisk torkstress ska påverka delar av området. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Betesdjuren ska inte ges medel mot parasiter som finns kvar i dyngan och kan

påverka dynglevande organismer negativt. Solexponerade varma/vindskyddade miljöer och strukturer t.ex. solbelysta grova stammar ska utgöra ett påtagligt inslag i delar av området. Träd- och/eller buskskikt ska förekomma i måttlig mängd inom betesmarken. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av följande trädararter; ek, bok. Värdefulla träd t ex bärande och blommande träd, hagmarksträd, hamlade träd, hålträd, grova träd etc, ska finnas. Ingen skadlig ansamling av förna av örnbräken ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Artsammansättningen i fält- och bottenskiktet ska vara naturlig/karakteristisk för naturtypen. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Främmande/invasiva arter ska inte förekomma. Ingen igenväxningsvegetation ska förekomma inom betesmarkerna.

Inom skogen ska det finnas;

- Småskaliga naturliga processer, som t. ex. trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur.
 - Naturliga hydrologi och grundvattennivåer som skapar markfuktighet (alternativt rörligt markvatten) ska påverka dynamik och struktur.
 - Vattenståndet ska variera naturligt och översvämningar som sker regelbundet och/eller säsongvis ska påverka dynamik och struktur.
 - Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av följande trädararter: bok (tämligen allmän); ek (tämligen allmän); lind (tämligen allmän); al.
 - Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat.
 - Det ska finnas följande strukturer/substrat: gamla träd; liggande död ved och stubbar; stående döda eller döende träd; träd med socklar; träd med hackspettsbohål; gamla träd med grov bark, skador, håligheter, mulm eller döda delar; gamla hävdpräglade;
 - Fuktig till blöt mark, t.ex. vid stränder/våtmarker/surdrag/källor/utströmningsområden, ska utgöra ett måttligt inslag i delar av området. Blommande örter, buskar och träd ska utgöra ett påtagligt inslag i delar av området.
 - Gran, buskar och sly/ungträd ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området.
- Typiska/karakteristiska arter samt Natura 2000-arten större vattensalamander ska förekomma rikligt i livskraftiga populationer.

Framtida uppföljning av planen kan medföra att nuvarande bevarandemål ändras och att nya mål läggs till.

Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus

Naturtyper

Torra hedar (4030)

Torrare partier utgörs av gräshedar dominerade av antingen fårsvingel eller rödven. Bland förekommande arter märks gråfibbla, gulmåra, gökärt, knippfryle, borsttåg, vårtåtel, knägräs,

jordtistel, gråfibbla, gulmåra, stagg, ljung, ängsvädd, liten och stor blålocka, stenmåra, vårbrodd, vårbrodd och ärenpris.

Området öster om stengärdet utgöres av en naturbetesmark med ett glest trädskikt huvudsakligen bestående av vidkronig, solitär ek, bok och björk. Buskskiktet är tämligen kraftigt utvecklat med inslag av bland annat slån, hagtorn och aspsly. Den östra delen av området är tämligen opåverkad av kvävegödselmedel medan den västra delen gödglas. Området väster om stengärdet utgöres av öppen hagmark som i stort sett saknar trädskikt, (enstaka solitära träd finns söder om vägen). Buskskikt med vildros och slån förekommer huvudsakligen längs med stengärdet vid diket samt i det sydöstra området söder om vägen. Fältskiktet är delvis påverkat av kväve och består huvudsakligen av frisk-och fuktängssarnhällen. Områdets norra del är påverkat av täckdiken.

Det finns två grova ekar i öster inom naturtypen, den ena mäter 3,16 m i omkrets och den andra 2,75 m. De har början till hålstadier, vilket är viktigt för många insekter, fåglar och fladdermöss.

Stora delar av betesmarken domineras dock av örnbräken som huvudsakligen förökar sig vegetativt med skott från spetsen av den greniga jordstammen. Växten är giftig och innehåller de giftiga ämnena glykosider och saponiner samt enzymet tiaminas. Tiaminas bryter ner vitamin B₁, tiamin, och kan därmed orsaka brist på vitaminet. Örnbräken kommer oftast där hävden är svag och örnbräkenet utarmar delvis floran genom skuggning. En del björk och asp kommer upp bland örnbräkenet.

Naturtypen har icke fullgod bevarandestatus pga all örnbräken som dominerar och får den fina floran att försvinna.

Artrika staggräsmarker på silikatunderlag (6230)

Staggräsmarkerna utgöres av stagghed med arter såsom blodrot, blååtätel, gökärt, hundstarr, blodrot, ängsviol, liten blålocka, stenmåra, krypvide, slätterfibbla, stagg, stenmåra, blååtätel, rödklint, svinrot och ängsvädd.

Inom naturtypen finns fyra st. grova bokar, varav det grövsta trädet är dött och mäter 3,55 m i omkrets. Det finns också en värdefull tall med stora håligheter med mulm. En värdefull fläder finns också. En del björk och asp kommer upp bland örnbräkenet.

Stora delar av betesmarken domineras dock av örnbräken som huvudsakligen förökar sig vegetativt med skott från spetsen av den greniga jordstammen. Växten är giftig och innehåller de giftiga ämnena glykosider och saponiner samt enzymet tiaminas. Tiaminas bryter ner vitamin B₁, tiamin, och kan därmed orsaka brist på vitaminet. Örnbräken kommer oftast där hävden är svag.

Naturtypen har icke fullgod bevarandestatus pga all örnbräken som dominerar och får den fina floran att försvinna.

Fuktängar med blåttåtel eller starr (6410)

Den öppna betesmarken i väst är relativt välhävdad med flera hagtornssnår och utgörs till större delen av en delvis näringspåverkad fuktäng (6410). Fältskiktet domineras av antingen tuvtåtel eller högstarrarterna bunke- och vasstarr. I fältskiktet förekommer även humleblomster, Sankte Pers nycklar, kråklöver, kärrsilja, smörblomma, smörboll, älgört, strandlysing, älggräs, ängssyra, ängsvädd mm.

På tuvor i fuktängen är vegetationen något mera hedartad med bland annat gökärt, kruståtel och stenmåra.

Området öster om stengärdet utgöres av en naturbetesmark med ett glest trädskikt huvudsakligen bestående av vidkronig, solitär ek, bok och björk. Buskskiktet är tämligen kraftigt utvecklat med inslag av bland annat slån, hagtorn och aspsly. En del salixbuskar kommer också upp i naturtypen. Fältskiktet är varierat. Den östra delen av området är tämligen opåverkad av kvävegödselmedel medan den västra delen gödslas.

Stora delar av betesmarken domineras dock av örnbräken som huvudsakligen förökar sig vegetativt med skott från spetsen av den greniga jordstammen. Växten är giftig och innehåller de giftiga ämnena glykosider och saponiner samt enzymet tiaminas. Tiaminas bryter ner vitamin B₁, tiamin, och kan därmed orsaka brist på vitaminet. Örnbräken kommer oftast där hävden är svag och örnbräkenet utarmar delvis floran genom skuggning.

Naturtypen har icke fullgod bevarandestatus pga all örnbräken som dominerar och får den fina floran att försvinna.

Kärr (7140)

Enstaka lågt belägna öppna kärrpartier (7140) med fattigkärr förekommer i skogen. Dessa har sitt ursprung i dödisgropar i samband med istiden. I fuktigare partier förekommer också björksumpskogar.

Inom områdets kärr växer kruståtel, skärmstarr och stagg. Det finns lite död ved i form av omkullvälta träd.

Ett småvatten förekommer inom det ena kärret.

Kunskapen om naturtypen inom området är något bristfällig.

Naturtypen har icke fullgod bevarandestatus då det finns mycket träd inom naturtypen.

Lövsumpskog (9080)

Inne i bokskogen har lövsumpskog (9080) utvecklats i fuktigare svackor. Det är främst al som förekommer här. Skärmstarr finns i fältskiktet och det förekommer alar med socklar.

Kunskapen om naturtypen inom naturtypen är något bristfällig.

Huvudsakligen har naturtypen icke-fullgod bevarandestatus pga att träden är för unga och därför inte utvecklat värden.

Örtrik bokskog (9130)

Områdets skogar består i huvudsak av medelålders örtrik bokskog (9130) med ek, bok, avenbok, körsbär och björk. I den västra skogsdelen finns rena bokbestånd av hög ålder. En del död ved i form av lågor och torrakor finns men det är brist på död ved.

I den centrala ytan av de tre ingående delytorna inom området, finns en del vidkroniga ekar samt lite död ved. Skogarna ligger i ett kuperat landskap med getryggsåsar och åsgröpar och marken är bitvis blockig.

Det finns en våraspekt dominerad av vit-, blå- och gulsippor, fläckbladig lungört och vårlök. Sommarfloran domineras av gulplister, vildkaprifol, liljekonvalj, skogskovall, myskmalva, murgröna, skogsbingel, lundslök, storrams, skogsstjärna, ekorrbär, murgröna, buskstjärnblomma, lundgröe och harsyra. Lavar och mossor som skriftlav, bokvårtslav, guldocksmossa, vågig sidenmossa och krusig ulota finns.

I buskskiktet, som delvis är kraftigt, förekommer lövuppslag och buskage av varierande arter t.ex. hassel, brakved, hagtorn och måbär.

Området genomkorsas av markerade stigar.

Naturtypen har huvudsakligen icke-fullgod bevarandestatus pga brist på död ved och grova träd.

Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner (9180)

I "rasbranterna" och ravinen längs en åsrygg i öster förekommer mindre partier som domineras av lind och avenbok (9180) och med inslag av bok, björk, rönn, körsbär och ek. Här finns lite död ved i form av torrakor och lågor. Hassel, fläder och krusbär finns i buskskiktet. En kandilaberbjörk finns.

Vårfloran är rik med förekomst av bland annat vitsippa, blåsippa, fläckbladig lungört och vårlök.

Sommarfloran består av murgröna, blåsippa, storrams, gulplister, vårlök hålnunneört och vildkaprifol. Mossan vågig sidenmossa finns också.

Naturtypen har huvudsakligen fullgod bevarandestatus.

Ek-avenbokskog av buskstjärnblommetyp (9160)

Längst i öster förekommer ekdominerad skog (9160) med mycket ask och hassel. Övriga träd och buskar är björk, bok, fågelbär, hagtorn, lind och döda almar. Buskskiktet är varierat och består huvudsakligen av lövuppslag. Fältskiktet är av lundkaraktär och domineras av buskstjärnblomma, med inslag av till exempel gulplister, blåsippa, vårlök, fläckbladig lungört, vitsippa, hålnunneört, liljekonvalj, långsvingel, nejlikrot, skogsbingel och träjon. Hackspett hördes vid fältbesök.

I väster i anslutning till betesmarken finns äldre ädellövskog med ek-avenbokskog (9160) som på flera ställen växer på getryggsåsar och i dödisgröpar. Träden är väldigt variabla och man hittar de flesta av södra Sveriges lövträdsarter t.ex. lind, björk och körsbär men ek, bok och avenbok dominerar. Arter som ekorrbär, ramslök, storrams, liljekonvalj förekommer och där ljusinsläppet är större nära betesmarken finns också liten blåklocka och ljung.

I området förekommer även örnbräken av kontinental typ. Området genomkorsas av markerade stigar.

Naturtypen har huvudsakligen icke-fullgod bevarandestatus då det finns få grova träd och lite död ved.

Natura 2000-art

Större vattensalamander

Natura 2000-arten större vattensalamander lever större delen av sitt liv på land, och hittas egentligen bara i vatten under lek- och larvperioden. På land tycks den ha väldigt specifika val av livsmiljö, t.ex. murkna trädstammar och stubbar, smågnagargångar, under mossbeklädda stenar och i blockterräng. Vanligen finns de i fuktig huvudsakligen lövdominerad skog, men de påträffas sällsynt även på öppen mark, t.ex. i fuktiga hagar med högvuxet gräs.

I vatten lever den i vattensamlingar som är permanenta och solbelysta, och finns sällan i vattensamlingar som är mindre än 10 meter i diameter och/eller grundare än 0,5 meter.

Lekvatten bör vara fiskfria, för larverna är utsatta för en stark predation från dessa. Dessutom innebär frånvaron av fisk att det finns mer föda i form av fler evertebrater i vattnet. Det är viktigt att det finns lämpliga habitat på land nära lekvatten, för studier har visat att en majoritet av individerna i en population sällan vandrar längre än 100 meter från vattnet.

Större vattensalamander är klassad som livskraftig på den nationella rödlistan men mycket tyder på att arten har minskat kraftigt i antal under de senaste decennierna.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Nedan redovisas exempel på åtgärder som riskerar att påverka utpekade naturvärden negativt. För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller skogsbruksåtgärder ska istället Skogsstyrelsen kontaktas.

Observera att dessa hot ej är föreskrifter som t.ex. för naturreservat utan är tänkt att användas som ett verktyg vid tillståndsprövning samt för att påvisa vad som påverkar Natura 2000-området. OBS hoten är oftast reglerade i föreskrifterna för beslutet om naturreservat.

De största hoten för områdets naturtyper och Natura 2000-arter är:

Betesmarkerna

- Gödsling eller annan tillförsel av näringsämnen (t.ex. gödsling, kalkning, kväveläckage från omgivande marker, spridning av rötslam, stödutfodring m.m.) från annan källa än från betande djur som skadar mark och vegetation. Tillskottsutfodring av betesdjur ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran. Betesmarkerna får inte sambetas med gödslade marker och tillskottsutfodring av betesdjur får endast ske i samband med övergångsutfodring vid betesläpp och installning.
- För svag eller utebliven hävd som leder till att naturtyperna växer igen.
- För intensiv hävd som skadar vegetationen. För större vattensalamander är intensiv beteshävd ett hot, speciellt i de öppna naturtyperna omkring de vatten där de finns.
- Bebyggelse, vägar, anläggningar och annan markexploatering och markanvändningsförändring, exempelvis skogsplantering och täktverksamhet, i objektet eller i angränsande områden som kan påverka naturvärdena i området negativt.
- Användning av avmaskningsmedel med samma miljöpåverkan som avermectin är negativt för den dynglevande insektsfaunan och bör undvikas i så stor utsträckning som möjligt. Avmaskningsmedel bör inte användas utom när det sker på Veterinärens inrådan.
- Användning av bekämpningsmedel och kemikalier i de omkringliggande skogarna och åkrarna. Nedfall av luftföroreningar. Föroreningar kan t.ex. drabba områdets amfibiepopulation negativt.
- Förändringar i områdets hydrologi från både inom och utanför området genom t.ex. markavvattning, planteringar, dikesrensning eller dämningar. Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvalitén genom t.ex. utsläpp av föroreningar i vattendrag, försurning eller eutrofiering. Utdikning, dränering och andra ingrepp ändrar de hydrologiska förhållandena och leder till uttorkning av naturtyper. Naturtyperna kan påverkas negativt även av perifera dikningsföretag, ledningsgrävningar och vägdragningar om de leder till sänkt grundvattennivå eller ändrad hydrologi på lokalerna. Större vattensalamander är känsliga för förändringar i hydrologin.
- Plockning eller annan exploatering av den rödlistade floran i området.
- Terrängkörning.
- Spridning av invasiva arter. Införande av fisk eller kräftor i de akvatiska miljöerna är ett hot för större vattensalamander.

Skogen

- Produktionsinriktat skogsbruk i, och ofta även i anslutning till ett objekt. Skogsbruket leder till att värdefulla element och strukturer försvinner, samt även leda till uttorkning genom ändrade markförhållanden och hydrologi. Det innebär i sin tur att många arter knutna till naturtypen, har svårt att överleva. Slutavverkningar innebär också en fragmentering av naturtypen.
- Bebyggelse, vägar, anläggningar och annan markexploatering och markanvändningsförändring, exempelvis skogsplantering och täktverksamhet, i objektet eller i angränsande områden som kan påverka naturvärdena i området negativt.

- Avverkning av skog inom området eller i omkringliggande områden.
- Brist på förnygring av nya träd som ska ta över efter de gamla träden i skogen.
- Avverkning av hålträd och kvarstående döda eller döende träd inom området eller i omkringliggande områden.
- Avverkning av grova träd, senvuxna träd, socklar, hålträd, döda eller döende träd inom området eller i omkringliggande områden. Borttagning och bortforsling av markliggande död ved.
- Borttagning och bortforsling av markliggande död ved.
- Brist på naturliga störningar i skogen.
- Igenväxning som minskar hålträdens livslängd och hindrar rekrytering av nya hålträd, vilket leder till kontinuitetsbrott.
- Nedfall av luftföroreningar. Luftföroreningar kan bl.a. skada områdets lavflora.
- Användning av bekämpningsmedel och kemikalier i de omkringliggande skogarna och åkrarna.
- Spridning av invasiva arter.

Skydd och bevarandeåtgärder

Ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kapitlet 27-29 § miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Bevarandeplanen ska också fungera som underlag för bedömningen av om tillstånd behövs och om tillstånd kan ges.

Vid genomförandet av art-och habitatdirektivet utgår man från att alla verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd. Enligt övergångsbestämmelserna krävs inte ett sådant tillstånd för verksamheter som påbörjats före 1 juli 2001 under förutsättning att de vid denna tidpunkt hade tillstånd enligt 9 eller 11 kap miljöbalken (eller motsvarande äldre bestämmelser). De tillståndsgivna verksamheterna skyddas av rättskraften i tillståndet. Syftet med övergångsbestämmelserna var inte att undanta tillståndskravet för framtida förändringar av befintliga verksamheter utan att undvika en obligatorisk omprövning av samtliga verksamheter som bedrevs 1 juli 2001. Vid ändringar av verksamheter och vid nyanläggning aktualiseras dock tillståndsplikten.

På grund av att fornlämningar finns i området måste alla åtgärder som skulle kunna ha en inverkan på dessa först samrådats med kulturmiljöenheten på Länsstyrelsen Skåne. Det är också kulturmiljöenheten på Länsstyrelsen Skåne som avgör om en åtgärd bedöms påverka eller inte påverka en fornlämning. Exempel är åtgärder så som slyuppdragning eller markberedning.

Staten har det övergripande ansvaret för skötseln av Natura 2000-områden och för att bevarandemålen uppnås. En förutsättning för att nå målen är ett gott samarbete mellan staten och den eller dem som äger eller brukar marken.

Skydd och reglering

Inom naturreservatet Listarumsåsen är det förbjudet att bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar området topografi samt att gräva, spränga, muddra, borra, schakta, dika, dämna, dränera, utfylla, plöja eller annan markbearbetning, det är också förbjudet att uppföra byggnad, använda kemiska bekämpningsmedel eller tillföra växtnäring. Det finns arrendeavtal som också förbjuder t.ex. gödsling. Det är förbjudet att utföra andra skogliga åtgärder än de som står i skötselplanen.

Länsstyrelsen anser att de nödvändiga bevarandeåtgärderna är reglerade.

Prioriterade bevarandeåtgärder

Örnbräken är ett stort problem på betesmarkerna i väster. Åtgärder att bekämpa örnbräken finns inte med i skötselplanen. Om man inte får bukt med den, riskerar den ”finare” floran att trängas undan och slutligen helt försvinna från växtplatsen.

Utrotning eller begränsning av örnbräken kan ske på mekanisk eller kemisk väg. Genom att slå av bladskäften en eller två gånger varje växtsäsong reduceras transporten av näringsämnen till rhizomet. Kemisk bekämpning av örnbräken sker genom besprutning med asulam, ett växtgift som visar sin verkan under påföljande växtsäsong. I Storbritannien anses kemisk väg vara enda lösningen på att få bort örnbrädet utan tvekan bästa resultatet erhöles dock då bladskivorna slås av två gånger per växtsäsong. Rhizomet var dock fortfarande livskraftigt efter 12 års upprepad bekämpning. Det krävs dock att man envetet slår och drar upp örnbräken år efter år och till slut ger arbetet resultat. Bladen skall ryckas ett i taget med ett vertikalt ryck, gärna med dubbelhandsfattning, så att så mycket assimilerande bladmassa som möjligt rycks bort från rhizomet.

I området väster om stengärdet samt söder om vägen bortröjes lövuppslag och buskar vart femte år eller vid behov. I området öster om stengärdet får buskskiktet högst täcka ca 25 % av området areal.

Uppslag kring grova träd hålles undan genom röjning vid behov.

Restaureringsåtgärder

- Se skötselplan

Löpande skötsel

- Se skötselplan

Uppföljning

Uppföljning av naturtyper och arter inom Natura 2000-områdena kommer att ske med omdrev vart 6:e eller 12:e år beroende på naturtyp och art. Vissa delar av uppföljningen, som t.ex. areal är obligatoriska medan andra delar kan väljas av länsstyrelserna själva. Mer information om enskild naturtyp/art finns på Naturvårdsverkets hemsida.

Referenser

- ArtDatabanken 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken SLU, Uppsala.
- Artdatabankens Artfaktablad för de rödlistade arterna inom området.
- Artdatabankens information till Länsstyrelsen i Skåne Län om rödlistade arter, GIS-skikt.
- Länsstyrelsen i Kristianstads län 1996. *Från Bjäre till Österlen – Skånska natur- och kulturmiljöer*. Fälths tryckeri, Värnamo.
- Länsstyrelsen i Kristianstads län. 1993. Fastställande av skötselplan för del av Listarumsåsens naturreservat, Tomelilla kommun, samt vjss ändring av reservatbeslut.
- Löfroth M. (ed.) 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*. Naturvårdsverket. Naturvårdsverkets förlag.
- SGU:s vägledning: <http://www.sgu.se/samhallsplanering/planering-och-markanvandning/grundvatten-i-planeringen/grundvattenberoende-ekosystem/>
- Sveriges geologiska undersökning. 2016. Bilaga. Vägledningsmaterial över vilka Natura 2000-naturtyper som är känsliga för grundvattenpåverkan. SGU.
- U. Swenson, K. Martinsson. 2005. Restaurering av hagmarker – hur man kan få bukt med örnbräken. *Svensk Botanisk Tidskrift* 99:6. 2005.

Bilagor

1. Karta med naturtyper enligt Natura 2000
2. Naturtypskoder för kartan
3. Mått för ålder och grovlek per trädslag samt mängdbedömningar.
4. Rödlistade och hotade arter

Upprättad av Länsstyrelsen Skåne
 Planförfattare: Gabrielle Rosquist
 Senast reviderad 2018-11-26 av Marie Björkander

Natura 2000-området Listarumsåsens naturreservat, SE0420087 med naturtyper

Förteckning över naturtyper återfinns i bilaga 2

Karta 1 av 2

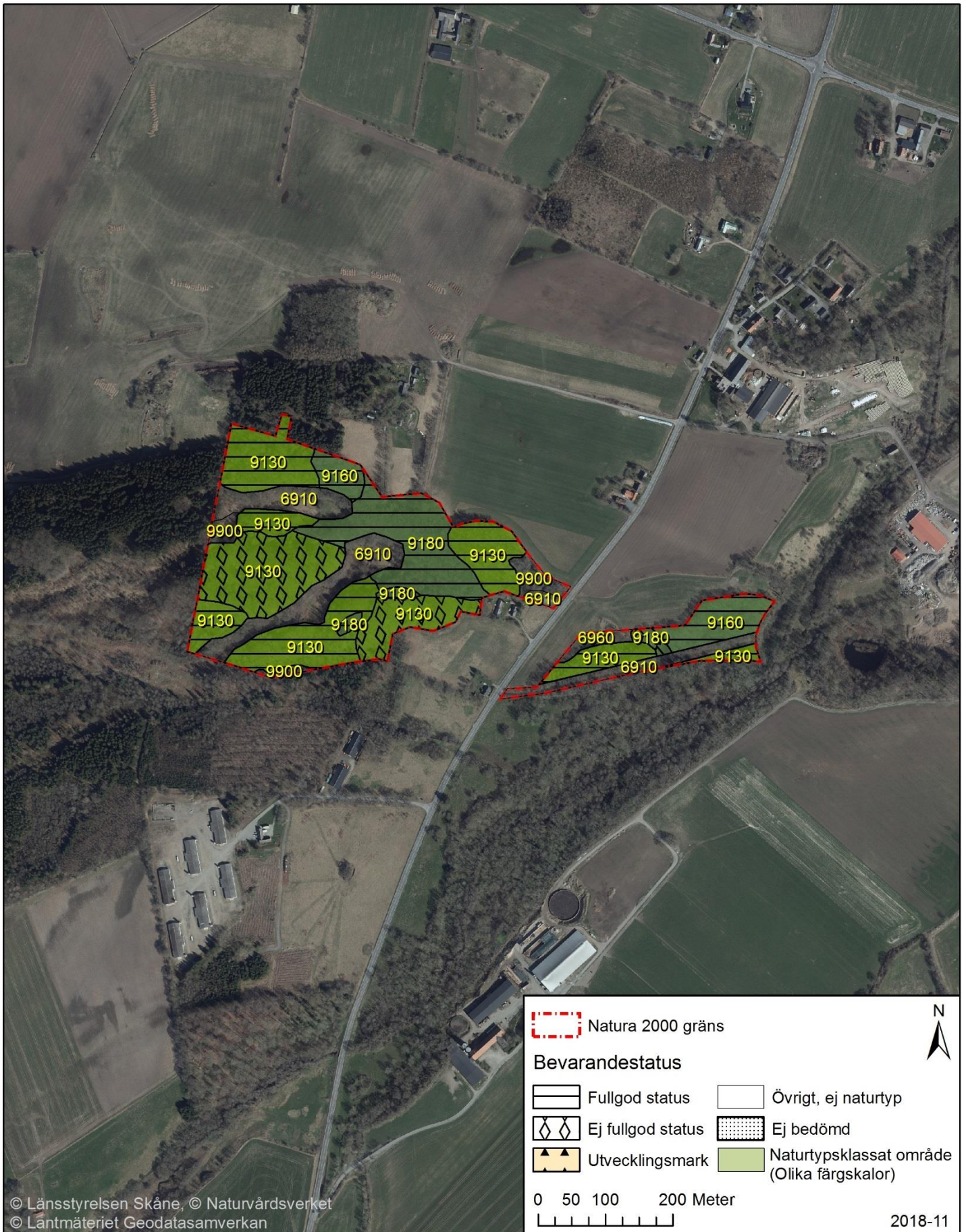

Natura 2000-området Listarumsåsens naturreservat, SE0420087 med naturtyper

Förteckning över naturtyper återfinns i bilaga 2

Karta 2 av 2

Bilaga 2, Naturtypskoder för kartan

Natura 2000-naturtyper

- 4030 - Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen
- 6230 - Artrika stagg-gräsmarker nedanför trädgränsen
- 6410 - Fuktängar med blååtäl eller starr
- 7140 - Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn
- 9080 - Lövsumpskog
- 9130 - Näringsrik bokskog
- 9160 - Näringsrik ek- eller ek-avenbokskog
- 9180 - Ädellövskog i branter

Icke-naturtyper

- 902 - Granskog (>70% gran)
- 6840 - Obestämd natura-gräsmark/ickenatura-gräsmark
- 6910 - Öppen kultiverad gräsmark
- 6960 - Övrig öppen ickenatura-naturtyp
- 9900 - Ickenatura-skog

Bilaga 3, Mått för ålder och grovlek per trädslag samt mängdbedömningar.

Diametergräns för grova träd per trädslag. Trädens diameter mäts vid brösthöjd.

Ek och bok	80 cm
Alm och ask	60 cm
Övriga ädellövträd	50 cm
Sälg	40 cm
Rönn	30 cm
Övriga triviala lövträd	50 cm
Tall och gran	70 cm

Ungefärlig nedre **åldersgräns för gamla träd per trädslag.** Med "gamla träd" avses biologiskt gamla träd med en annan epifytflora, insektsfauna, barkstruktur och/eller stamform som avviker från yngre vuxna träd. Trädens grovlek är inte alltid en säker indikator på ett trädets ålder, då träd i vissa miljöer kan vara senvuxna.

Triviallövträd	100 år
Gran	120 år
Tall	150 år
Ek	200 år
Bok	150 år
Övriga ädellövträd	150 år

Bedömning av den **totala mängden död ved** (stående + liggande).

Lite	< 5 m ³ /ha
Måttligt	5 – 15 m ³ /ha
Rikligt	15 – 40 m ³ /ha
Mycket rikligt	> 40 m ³ /ha

Bedömning av den **totala mängden gamla träd** och **totala mängden grova träd.**

Saknas	Inga grova/gamla träd upptäckta
Enstaka	< 2/ha
Tämligen allmän	2 – 10/ha
Allmänt - rikligt	> 10/ha

Bilaga 4, Rödlistade och hotade arter i Natura 2000-naturtyperna

Rödlistade arter enligt artdatabankens rödlista 2015 placeras i olika hotkategorier beroende på risk för utdöende i vilt tillstånd inom olika tidsperspektiv. Arter med extremt/mycket stor risk att dö ut i vilt tillstånd inom en mycket nära/nära framtid placeras i kategorin CR (Critically endangered; akut hotad) resp. EN (Endangered; starkt hotad). Arter som löper stor risk för utdöende i ett medellångt tidsperspektiv placeras i kategorin VU (Vulnerable; sårbar). Arter som bedöms ligga nära kategorin VU men inte uppfyller alla kriterier placeras i kategorin NT (Near Threatened; missgynnad). Arter som numera är livskraftiga men som tidigare varit hotade placeras i LC. F= fridlyst art, Ågp= art som har eller ska få ett nationellt åtgärdsprogram för hotade arter, B1, B2, B4 & B5 hänvisar till resp. bilaga i art- och habitatdirektivet.

Organismgrupp	Artnamn	Vetenskapligt namn	Hotkategori/ Annan fakta
Kärlväxter			
Däggdjur	hasselmus	<i>Muscardinus avellanarius</i>	F, B4
Fåglar	röd glada	<i>Milvus milvus</i>	F
Grod- och kräldjur	långbensgroda	<i>Rana dalmatina</i>	VU, F, B4
	lövgroda	<i>Hyla arborea</i>	F, B4
	skogsödlå	<i>Zootoca vivipara</i>	F
	större vattensalamander	<i>Triturus cristatus</i>	F, B2, B4
	vanlig groda	<i>Rana temporaria</i>	B5
	vanlig padda	<i>Bufo bufo</i>	F
	åkergroda	<i>Rana arvalis</i>	F, B4
Kärlväxter	ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN
	backsilja	<i>Peucedanum oreoselinum</i>	EN
	blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	F
	borsttåg	<i>Juncus squarrosus</i>	NT
	fläcklungört	<i>Pulmonaria officinalis</i>	NT
	fältsippa	<i>Pulsatilla pratensis</i>	F
	gulsippa	<i>Anemone ranunculoides</i>	F
	hålnunneört	<i>Corydalis cava</i>	NT
	naverlön	<i>Acer campestre</i>	CR
	ramslök	<i>Allium ursinum</i>	F
	Sankt Pers nycklar	<i>Orchis mascula</i>	F
	skogsalm	<i>Ulmus glabra</i>	CR
	åkerrödtoppa	<i>Odontites vernus</i>	NT
	ängsskära	<i>Serratula tinctoria</i>	NT

Bevarandeplanen för Listarumsåsens naturreservat

Syftet med Natura 2000-området Listarumsåsens naturreservat i Tomelilla kommun är att bevara de gamla grova träden, de senvuxna träden samt den döda veden och detta finns i naturtyperna Torra hedar 4030, Artrika stagg-gräsmarker på silikatsubstrat 6230 och i skogsmiljöerna, som utgörs av Lövsumpskog 9080, örtrik bokskog 9130, näringsrik ekskog 9160 samt ädellövskog i sluttningar 9180.

En del i länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda Natura 2000-områden och upprätta bevarandeplaner. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och naturtyper som förekommer i Europa och att upprätthålla Natura 2000-områdenas naturtyper och arter i gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska regionen.

Bevarandeplanen innehåller bevarandesyftena och bevarandemålen med Natura 2000-området via de fyra kriterierna areal, ekologiska strukturer & funktioner, typiska arter samt Natura 2000-arter (Arter i habitatdirektivets bilaga 2), beskrivning av området samt beskrivning av varje naturtyp och/eller art, förutsättningar för gynnsam bevarandestatus samt vad som kan påverka Natura 2000-området negativt. Den innehåller även information om vilka skötselåtgärder som behövs göras i Natura 2000-området.

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane